

Justitiedepartementet
Enheten för Migrationsrätt
103 33 Stockholm

JU2016/05383/L7

Utkast till lagrådsremiss

En handräckningsbestämmelse i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Stockholms Stadsmission avstyrker förslaget.

Sammanfattning

Stockholms Stadsmission är en ideell förening som driver verksamhet inom tre verksamhetsområden; sociala verksamheter, sociala företag och utbildningsverksamhet. Vi driver boenden för ensamkommande barn och ungdomar, vi möter asylsökande och nyanlända i flera verksamheter och driver verksamheter som erbjuder hjälp till personer som saknar uppehållstillstånd. Vi vet vad konsekvenserna av att hamna utanför systemet medför, eftersom vi arbetat med människor i utsatthet sedan vi startade verksamhet för mer än 160 år sedan. Vi ser också vad det innebär för samhället. Med anledning av detta vill vi framföra följande synpunkter på förslaget.

Vi har i sak inga invändningar emot en tydlig reglering för hur eventuella avhysningar ska genomföras på ett så rättssäkert och effektivt sätt som möjligt. Beslut som innebär en så ingripande åtgärd som den föreslagna bestämmelsen måste dock analyseras noggrant utifrån vilka konsekvenser en handräckning kan medföra, och väga dem mot det avsedda ändamålet.

Behovet av förändring

Vad som orsakar att personer vägrar flyttar från anläggningsboenden trots att biståndet upphört framkommer inte alls i lagrådsremissen. Inte heller framkommer hur nuvarande rutiner för avhysning ser ut, hur de används och på vilket sätt de i praktiken inte fungerat tillfredsställande. Behovet av den föreslagna lydelsen i 12 a § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. framstår därför som otydligt. Det framgår inte heller vad "synnerliga skäl" i 12 a § andra stycket 2 p skulle kunna avse.

Skälen för förslaget

Rätten till bistånd ska enligt 11 § samma lag inte upphöra bland annat om det är uppenbart oskäligt, exempelvis om utlänningsmedverkat fullt ut för att verkställighet ska kunna genomföras.¹ Då det är mycket svårt för en person redan i grundprövningen att visa att hen kommer att göra allt hen kan för att medverka till verkställighet, är resultatet i praktiken att biståndet dras in när beslutet vinner laga kraft. Sedan ändringen om upphörande av bistånd trädde i kraft har flertalet personer fått beslut om att rätten till bistånd ska upphöra trots att de inte har någon reell möjlighet att själva påverka sin situation, vilket torde stått klart för beslutsfattande personal vid migrationsverket.

En tvångsåtgärd är ett betydande ingrepp i den personliga integriteten, varför en handräckningsåtgärd endast ska komma i fråga om det först har vidtagits åtgärder som inte medfört önskat resultat. De åtgärder som ska föregå en eventuell tvångsåtgärd i detta fall är enligt lagrådsremissen en uppmaning att flytta. Om detta inte följs ska alltså handräckning vidtas, vilket också ska kunna göras vid synnerliga skäl. Vad synnerliga skäl utgör berörs inte i lagrådsremissen. Med beaktande av vad en tvångsåtgärd med hjälp av polismyndigheten innebär för den enskilde är det önskvärt med tydliga avvägningar av vad som anses vara tillräckliga åtgärder innan tvångsåtgärder kan komma i fråga. Särskilt med beaktande att beslutet gäller omedelbart, samt hur prövningen som sådan ser ut, och att de som berörs är personer som kan ha svårare att kunna ta tillvara sina rättigheter. Nuvarande rutiner för avhysningar görs genom en ansökan om handräckning till Kronofogden, vilket bör innebära ett visst skydd för den enskilde genom bestämmelserna i 16 kap. utsköningsbalken (1982:774). Med föreslagen reglering finns inget sådant skydd, vilket är särskilt oroande med anledning av ovan nämnda prövningar.

Kostnader och andra konsekvenser

Incitamentet att stanna kvar i boendet kan minska med en handräckningsbestämmelse, men vi är av uppfattningen att bestämmelsen- liksom ändringarna som började gälla den 1 juni 2016- inte i sig ger någon effekt på andelen verkställda av- eller utvisningsbeslut. En person som inte längre bor i anläggningsboende lär också bli svårare att nå. Incitamentet att hålla kontakten med myndigheter torde också minska i och med biståndets upphörande.

Övrigt

Stockholms Stadsmission möter ett ökande antal personer som uppger att de medverkat till verkställighet, men vars rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har upphört. Vi har också kännedom om svårt sjuka personer som fått beslut om indraget bistånd och som inte förstått eller kunnat ta del av beslutet och som inte fått rätt till återinträde.

För personer som saknar uppehållstillstånd blir det mycket kännbart att rättspraxis är otydlig vad gäller bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453). Socialtjänsten har enligt 2 kap 2§ det yttersta ansvaret för personer som vistas i kommunen, vilket innebär även personer som saknar uppehållstillstånd ska ha rätt att ansöka om bistånd och få sin ansökan prövad.² Vår erfarenhet är dock att personer vars bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. har upphört och som saknar uppehållstillstånd nekas möjligheten att lämna in en ansökan om bistånd enligt

¹ Prop. 2015/16:146

² Se bland annat JO:s ämbetsberättelse 1994/95 s. 276

socialtjänstlagen, trots att ansökan avsett en akut nödsituation. Vem som har det yttersta ansvaret för personer som fått beslut om upphörande av bistånd men som fortfarande befinner sig i Sverige är oklart. Mot bakgrund också av detta ställer vi oss frågande till huruvida konsekvenserna av förslaget är rimliga och står i proportion till ändamålet.

Stockholms Stadsmission avstyrker därför lagförslaget.

Stockholm den 16 september 2016

Marika Markovits